

Sociální teorie nových médií – IMNK071

Sylabus kurzu

Verze 3

Vyučující: Jakub Macek (jakub.macek@me.com)

Informace o konzultačních hodinách atd. najdete zde:

<https://is.muni.cz/auth/osoba/14931#vyuka>

Asistence: Pavel Sedláček (2321779@gmail.com)

Informace o konzultačních hodinách atd. najdete zde:

<https://is.muni.cz/auth/osoba/pavelsedlacek#vyuka>

Anotace

Kurz Sociální teorie nových médií se přehledovou formou věnuje současnému stavu sociálněvědné reflexe tzv. nových médií a mapuje klíčová témata, jež jsou v této souvislosti výzkumně a teoreticky řešena. Kurz představuje nové technologie jako sociální (sociálně konstruovaný) fenomén, definuje pozici sociálního konstruktivismu a kritického přístupu k technologiím (s důrazem na témata diskurzivity a ideologie), zasazuje studia nových médií do kontextu mediologie a dále se v souvislosti s novými médii zabývá tématy každodennosti, ,moci a politiky, komunity a veřejnosti, sociálních a technologických změn, komunikačním aktivismem, informační společností atd.

Požadavky na zakončení kurzu

- Účast na přednáškách je nepovinná.
- Kurz je zakončen zápočtem, jehož udělení je podmíněno vypracováním a odevzdáním rešerší všech textů, jež jsou v sylabu označeny jako **povinné k rešerši**.

Rešerše

Rešerší budeme rozumět souvislé a současně strukturované shrnutí obsahu textu – shrnutí, zachycující téma textu, jeho základní teze, klíčové periodizace, které text nabízí, typologie apod. Takže – ano, jde nám tedy o svého druhu výpisky (které se však snaží mít podobu poněkud reflexivnější), ne o rešerši, jak ji chápou např. kolegové knihovníci.

- Stručnost (či naopak hloubka detailu) rešerše je dána jejím rozsahem – čím delší rešerše, tím jemnější informace do ní proniknou.
- Dbejte na to, abyste klíčové rysy textu (klíčové informace) neobětováli podružnostem.

- Náš rozsah je volnější (rešerše *každého zadaného textu* bude mít minimálně 3000 znaků), máte tedy možnost manévrovat.
- Pište rešerši s vědomím toho, že je určena člověku, který původní text nezná, ale přece má být schopen pochopit jeho poselství a odhadnout jeho charakter.
- Nepovažujte psaní rešerší za samoúčelný nesmysl – jde o jeden z mála rozumných způsobů, jak uchovat načtené texty v poměrně přenositelné a sdílené otevřené podobě (paměť má tendenci být zoufale chatrná a selektivní). Je proto vcelku praktické se v nich pocvičit.

Jak rešerše odevzdávat?

- Rešerše vkládejte do odevzdávárny, která je otevřena v ISu.
- Rešerše do odevzdávárny vložte nejpozději do termínu, který je uveden dále.
- Rešerše odevzdávejte vždy **v samostatných souborech** – co rešeršovaný text, to jeden soubor.
- Soubory **nekládejte** v komprimované podobě (tj. „zabalené“ do formátu zip, rar a pod.) – do odevzdávárny je vkládejte ve některém z běžných textových formátů (doc, rtf, pdf).

Pozor!

- 1) **Po vypršení času pro odevzdání** (který ke každé vlně uveden níže) **budou složky v odevzdávárně automaticky uzamčeny** a již do nich nebude možno texty vkládat!
- 2) Studující zpracovávají a odevzdávají rešerše jako vlastní, samostatně odvedenou práci, jež dokladuje jejich vlastní četbu zadaných textů. **Kopírování cizích rešerší nebo nepřiznané vytěžování cizích online zdrojů je považováno za nepřijatelné a je hodnoceno jako podvodné plnění studijních povinností.** Trestem za takové jednání je vyloučení z kurzu, nebo předložení věci disciplinární komisi.

Termín odevzdání rešerší

- **Rešerše odevzdejte do neděle 19. 5. 2013 (včetně).**

Rozpis témat

21. 2.

Přednáška č. 1

Úvodní přednáška: vymezení cílů a obsahu předmětu

28. 2.

Přednáška č. 2

Studia nových médií: nová média pohledem sociálních věd

Studia nových médií

- studia nových médií jako metapole bádání

- kořeny a vývoj studií nových médií
- studia nových médií a jejich pozice vůči mediálním studiím

Nová média?

- definice tzv. nových médií – aneb média spíše digitální
- technologické vlastnosti nových médií
- principy digitality
  - Manovich, Feldman
- textuální vlastnosti nových médií
  - hypertext
  - kybertext, nová média jako ergodické texty
  - interaktivita

Jen artefakt?

- přístupy k médiím a textům aneb různé formy „centrismu“
- třídimenzionální model komunikačních médií
- sociálněkonstruktivistický pohled na mediální technologie
  - Peter L. Berger a Thomas Luckmann a koncept sociálních institucí / užití médií jako sociálně institucionalizované jednání
  - Anthony Giddens a strukturační teorie / vztah struktury a jednání, technologie jako struktura
  - Andrew Feenberg a „textuální“ přístup k technologii a její strukturační moci – preferované užití, aberantní užití

Literatura k rešerši:

- **Giddens, Anthony. 1984. „Elements of the Theory of Structuration.“** Pp. 1–40 in *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press.

Doporučená literatura:

- Bakardjjeva, Maria. 2005. „Conceptualizing User Agency.“ Pp. 9–36 in *Internet Society: The Internet in Everyday Life*. London: SAGE.
- Berger, Peter – Luckmann, Thomas. 1999. „Společnost jako objektivní realita.“ Pp. 51–127 in *Sociální konstrukce reality*. Brno: CDK.
- Lievrouw, Leah – Livingstone, Sonia. 2002. „The Social Shaping and Consequences of ICTs.“ Pp. 1–15 in *Handbook of New Media*. Ed. by Lievrouw, Leah – Livingstone, Sonia. London: SAGE.
- Dahlberg, Lincoln. 2004. „Internet Research Tracings: Towards Non-Reductionist Methodology.“ In *Journal of Computer-Mediated Communication*, 9(3).
<http://jcmc.indiana.edu/vol9/issue3/dahlberg.html> (20.2.2013).
- Macek, Jakub. 2011. „Poznámky k vývoji studií nových médií.“ Pp. 6-35 in *Mediální studia*, 5(1).
http://medialnistudia.files.wordpress.com/2012/02/ms_2011_1_stat1.pdf (20.2.2013)
- Macek, Jakub. 2010. „Poznámky k definici: třídimenzionální koncept nových médií.“ Pp. 95–157 in *Poznámky ke studiím nových médií*.

(Disertační práce.) [https://is.muni.cz/auth/th/14931/fss_d/Disertace - Jakub Macek.pdf](https://is.muni.cz/auth/th/14931/fss_d/Disertace_-_Jakub_Macek.pdf) (20.2.2013)

- Pavlik, John V. 2013. „Trends in New Media Research: A Critical Review of Recent Scholarship.“ Pp. 1-12 in *Sociology Compass*, 7(1).

přednáška je na videu, online

Přednáška č. 3

Nová média a kritika novosti

- problém „novosti“ nových médií
- ideologizace „nového“ a rétorika technologicky motivované sociální změny
- studia nových médií mezi technooptimismem a technopesimismem
- Ogburnova teorie kulturního opožďení
- Patrice Flichy a „internet imaginaire“
- Vincent Mosco a „digital sublime“
- Frank Webster a Kevin Robins a „technological fix“
- kritika „webu 2.0“ – ukázka imaginaire

Literatura k rešerši:

- Hall, Stuart. 2007. „Znovunalezení ‚ideologie‘: návrat potlačeného zpět do mediálních studií.“ Pp. 68–77 in *Mediální studia*, 2(1).

Doporučená literatura:

- Fisher, Dana R. – Wright, Larry Michael. 2001. „On Utopias and Dystopias: Toward an Understanding of the Discourse Surrounding the Internet.“ *Journal of Computer-Mediated Communication*, 6(2).
<http://jcmc.indiana.edu/vol6/issue2/fisher.html> (20.2.2013)
- Flichy, Patrice. 2007. „Introduction.“ Pp. 1–13 in *The Internet Imaginaire*. Cambridge: MIT Press.
- Geertz, Clifford. 2000. „Ideologie jako kulturní systém.“ Pp. 219-262 in *Interpretace kultur*. Praha: SLON.
- Macek, Jakub. 2012. „Poznámky k okouzlení novostí nových médií.“ Pp. 6–16 in *Mediální studia*, 6(1).
http://medialnistudia.files.wordpress.com/2013/01/ms_2012_1_stat1.pdf (20.2.2013)
- Mosco, Vincent. 2004. „Cyberspace and the End of History.“ Pp. 55–84 in *The Digital Sublime: Myth, Power and Cyberspace*. Cambridge: MIT Press.

Záznam přednášky:

- [http://inhd.cz/videos/148-internet-a-nova-media-jaka-revoluce-](http://inhd.cz/videos/148-internet-a-nova-media-jaka-revoluce)
a nebo <http://vimeo.com/36407135>
(Přednáška na FF MU – Poznámky k novosti nových médií: nová média v sevření futuristických mýtů a ideologií.)
- <http://www.inflow.cz/jakub-macek-v-bloku-expertu> (Přepis přednášky z FF MU.)

formou samostudia

Přednáška č. 4

Archeologie nových médií

- sociokulturní historie nových médií
- nová média a technologické a uživatelské subkultury 60.–90. let
- osobní počítač, jeho zrod a rozšíření – mezi univerzitou, korporací a subkulturou
- raná kyberkultura – diskurzy a praxe formující kulturní pole nových médií
- raná kyberkultury a raná akademická rozprava o nových médiích

Literatura k rešerši:

- **Macek, Jakub. 2004. „Koncept rané kyberkultury.“** Pp. 35-65 in *Média a realita*. Ed. Binková, Pavlína – Volek, Jaromír. Brno: Masarykova univerzita.

Doporučená literatura:

- Hamilton, Sheryl N. 1998. "Incomplete Determinism: A Discourse Analysis of Cybernetic Futurology in Early Cyberculture." Pp. 177-204 in *Journal of Communication Inquiry*, r. 22, č. 2. – 27 stran, anglicky.
- Matei, Sorin Adam. 2005. „From counterculture to cyberculture: Virtual community discourse and the dilemma of modernity.“ In *Journal of Computer-Mediated Communication*, 10(3).
<http://jcmc.indiana.edu/vol10/issue3/matei.html> (21.2.2013).
- Robins, Kevin. 2003. „Kyberprostor a svět, ve kterém žijeme.“ Pp. 15-23 in *Revue pro média 05 (čtvrtletní tematická příloha Hosta)*. Brno: Host.

7. 3.

Přednáška č. 5

Nová média a transformace každodennosti

- nová média a praxe mediálních publik
- fenomenologické a kritické pojetí každodennosti
- každodennost a domov
- média a rodina x média a domácnost
- Roger Silverstone – double articulation, morální ekonomie domácnosti, teorie domestikace
- Maria Bakardjieva – malé žánry jednání
- nová média a proměna televizní domácnosti
  - multiplikace praxí, zmnožení artefaktů
  - mediální celek a konstrukce mediální každodennosti
  - kulturní kapitál a mediální praxe
  - čas a mediální praxe

Literatura k rešerši:

- Bakardjieva, Maria. 2005. „Technology in Everyday Life.“ Pp. 37-75 in *Internet Society: The Internet in Everyday Life*. London: SAGE.

Doporučená literatura:

- Livingstone, Sonia. 2007. „On the material and the symbolic: Silverstone's double articulation of research traditions in new media studies.“ Pp. 16-24 in *New Media & Society*, 9(1).
- Mackay, Hugh. 2005. „New Connections, Familiar Settings: Issues in the Ethnographic Study of New Media Use at Home.“ Pp. 129-140 in *Virtual Methods: Issues in Social Research on the Internet*. Ed. Hine, Christine. Oxford: Berg.
- Silverstone, Roger. 2006. „Domesticating domestication. Reflections on the life of a concept.“ Pp. 229–248 in *Domestication of Media and Technology*. Ed. Berker, Thomas a spol. Maidenhead: Open University Press.
- Silverstone, Roger – Hirsch, Eric – Morley, David. 1992. „Information and communication technologies and the moral economy of the household.“ Pp. 9-17 in *Consuming Technologies: Media and information in domestic spaces*. Ed. Silverstone, Roger – Hirsch, Eric. London: Routledge.

V knihovně najdete:

- Silverstone, Roger. 1994. *Television in Everyday Life*. New York: Routledge.

Referát:

- Silverstone a teorie domestikace (na základě doporučené literatury a především knihy *Domestication of Media and Technology*)

14. 3.

Přednáška č. 6

Nová média, prostor a místo

- nová média a proměna vztahu k prostoru a místu
- nová média a teze o krizi autenticity a konci geografie
  - M. de Certeau a rozlišení prostoru a místa
  - J. Habermas a rozlišení systému a žitého světa
  - M. Morseová: distrakce a „konec třetích míst“
  - J. Baudrillard a simulace a simulakra
- nová média mezi veřejným a soukromým prostorem
  - R. Williams a médium jako kulturní forma
- symbolické a fyzické prostory, symbolická a fyzická místa
- nová média a re-konstrukce a symbolizace veřejného prostoru
- nová média a lokalita

Literatura k rešerši:

- Morse, Margaret. 1990. “An Ontology of Everyday Distraction: The Freeway, The Mall and Television.” Pp. 193–221 in *Logics of Television*. Ed. Mellencamp, Patricia. Bloomington: Indiana UP.
<http://cl.ly/code/3F0s1z3s0a3o>

Doplňující literatura:

- Certeau, Michel de. 1984. „Spatial stories.“ Pp. 115–130 in *The Practice of Everyday Life*. Berkeley: University of California Press.
- Macek, Jakub. 2010. „Nová média a rekonfigurace privátního a veřejného prostoru.“ Pp. 7–14 in *Člověk – Kultura – Media*. Ed. Hauer, Tomáš. Ostrava: VŠB-TUO.
http://www.academia.edu/1096327/Nova_media_a_rekonfigurace_privatniho_a_veřejneho_prostoru

V knihovně najdete:

- Meyrowitz, Joshua. 2006. *Všude a nikde: Vliv elektronických médií na sociální jednání*. Praha: Karolinum.
- Williams, Raymond. 2003 [1974]. *Television: Technology and Cultural Form*. London: Routledge.

21. 3.

Přednáška č. 7

Nová média, komunity a online sociální sítě

- Studia nových médií a téma virtuálních komunit
  - anonymita a disinhibice
  - typologie virtuálních komunit
  - komunity vs. sociální sítě vs. subkultury
- Nová média jako sociální aréna
  - online sociální sítě a sociální sítě, sociální kapitál a reprodukce sociálních vztahů
  - sociální interakce – Erving Goffman a aplikace dramaturgické sociologie na prostředí online sociálních sítí
  - autenticita a specifika mediovaných sociálních vztahů
- Nová média jako prostředí dohledu
  - Michel Foucault: panoptikální moc
  - nová média a sociální kontrola
  - „web 2.0“ a problém participativního dohledu
  - online sociální sítě a moc státu a korporátních aktérů – za hranicemi panoptikality

Literatura k rešerši:

- Bourdieu, Pierre. 1998. „Prostor sociální a symbolický,“ „Kapitál nového typu“ a „Za vědu o dílech.“ Pp. 9–67 in *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.

Referát:

- teorie sociálních sítí a její aplikace na téma online sociálních sítí, založeno na práci: Bauer, Jan. 2009. *Online sociální sítě a sociální kapitál: Facebook a LinkedIn*. (Bakalářská práce.) Brno: Masarykova univerzita.
https://is.muni.cz/auth/th/182294/fss_b/BauerJan_BakalarskaPrace_Online_Social_Networks_and_Social_Capital.pdf (20.2.2013)

Doporučená literatura:

- boyd, d. – Ellison, N. B. 2007. „Social network sites: Definition, history, and scholarship. In *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13 (1). <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html> (20.2.2013)
- Granovetter, Mark. 1983. „The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited.“ Pp. 201–233 in *Sociological Theory*, 1.
- Macek, Jakub. 2012. „Web 2.0 jako imaginaire aneb ke kritice ideologie novosti.“ *ProInflow: časopis pro informační vědy*, 4(1). http://pro.inflow.cz/sites/default/files/pdfclanky/Jakub_Macek_Imaginaire.pdf (20.2.2013)
- Macek, Jakub. 2009. „Poznámky k teorii virtuálních komunit.“ Pp. 3–31 in *Biograf*, 50.
- Papacharissi, Zizi. 2009. The virtual geographies of social networks: a comparative analysis of Facebook, LinkedIn and ASmallWorld.“ Pp. 199–220 in *New Media & Society*, 11(1&2).

V knihovně najdete:

- Foucault, Michel. 2000. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha: Dauphin.

28. 3.

Přednáška č. 8

Nová média, participace na textualitě a transformace vztahu publik a vysílatelů

- konfigurovatelné texty: hypertext, kybertext
- interaktivita – technologické a komunikativní pojetí
- textualita a moc: autor, text a čtenář
  - Henry Jenkins a teorie kultury konvergence
  - participační kultura, textualita a znalostní komunity
  - nová média a krize vztahu mezi vysílateli a publiky
  - sociální kurace obsahů
- motivace publika k participaci na textualitě

Literatura k rešerši:

- Cover, Rob. 2007. „Inter/aktivní publikum: Interaktivní média, narativní kontrola a revize dějin publika.“ Pp. 195-207 in *Mediální studia*, r. 2, č. 2.

Doporučená literatura:

- Aarseth, Espen. 1997. „Introduction: Ergodic Literature.“ Pp. 1–23 in *Cybertext: Perspectives on Ergodic Literatary*. The Johns Hopkins University Press.
- Jenkins, Henry. 2006. „Introduction: ,Worship at the Altar of Convergence.“ Pp. 1-24 in *Convergence Culture*. New York: New York University Press.

- Jenkins, Henry – Carpentier, Nico. 2013 (v tisku). „A Conversation about Participation and Politics.“ In *Convergence*, 19(2).
- Landow, George P. 1998. „Hypertext a kritická teorie – Hypertextový Derrida, poststrukturalista Nelson?“ Pp. 9-21 in *Biograph* (6).
- Lévy, Piere. 1997. „Introduction.“ Pp. 1–19 in *Collective Intelligence: Mankind's Emerging World in Cyberspace*. Cambridge: Perseus Books.
- Macek, Jakub. 2013 (v tisku). „More than Desire for Text: Online Participation and the Social Curation of Content.“ In *Convergence*, 19 (2).

4. 4. – čtecí týden

11. 4.

Přednáška č. 9

Nová média, politika, politický aktivismus a veřejnost

- nová média a politická sféra: politická komunikace, politická mobilizace a politické jednání
- nová média a nové formy politického aktivismu
  - Carpentier: teorie participace
  - Papacharissi: nová média a občanský narcismus
  - Bakardjieva: subaktivismus / aktivismus a každodennost
- nová média a veřejná sféra
  - Dahlberg, Dahlgren, Papacharissi aj.: nová média a fragmentarizace veřejného a politického prostoru

Literatura k rešerši:

- Carpentier, Nico. 2011. „The concept of participation: If they have access and interact, do they really participate?“ Pp. 13–36 in *Časopis za upravljanje komuniciranjem / Communication Management Quarterly*, 6(1).

Doporučená literatura:

- Bakardjieva, Maria. 2009. „Subactivism: Lifeworld and Politics in the Age of the Internet.“ Pp. 91–104 in *The Information Society*, 25.
- Dahlberg, Lincoln. 2007. „Rethinking the Fragmentation of the Cyber-Public: From Consensus to Contestation“ Pp. 829-849 in *New Media & Society*. 9 (5).
- Dahlberg, Lincoln. 2001. „Democracy via cyberspace: Mapping the rhetorics and practices of three prominent camps.“ Pp. 157-177 in *New Media & Society*, 3(2).
- Dahlgren, Peter. 2011. „Parameters of online participation: Conceptualising civic contingencies.“ Pp. 87–110 in *Časopis za upravljanje komuniciranjem / Communication Management Quarterly*, 6(1).
- Dahlgren, Peter. 2005. „The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation.“ Pp. 147–162 in *Political Communication*, 22.

- Habermas, Jürgen. 1992. „Further Reflections on the Public Sphere.“ Pp. 421-461 in Habermas and the Public Sphere. Ed. Calhoun, Craig. Cambridge: MIT Press.
- Papacharissi, Zizi. 2009. “The Virtual Sphere 2.0: The Internet, the Public Sphere and beyond.” Pp. 230–245 in *Handbook of Internet Politics*. Ed. Chadwick, A. – Howard, P. London: Routledge.

Zajímavé výzkumné diplomové práce:

- Jelečková, Petra. 2012. *Online sociální síť a politicky a sociálně motivované jednání*. (Diplomová práce.) https://is.muni.cz/auth/th/215596/fss_m/ (20.2.2013))
- Macková, Alena. 2012. *Nová média a občanská společnost – případová studie protestní skupiny Žít Brno*. (Diplomová práce.) https://is.muni.cz/auth/th/217374/fss_m_b1/ (20.2.2013)

18. 4.

Přednáška č. 10

Nová média a sociální nerovnosti

25. 4.

Přednáška č. 11

Výzkum nových médií

2. 5.

Přednáška č. 12

Zadání závěrečných prací

9.5. - týden bez výuky

16. 5.

Přednáška č. 13

Nová média a informační společnost

- informační společnost, postindustriální společnost, síťová společnost, postmoderní společnost, společnost vědění
  - Giddens a pozdní modernita
  - nová média a strukturální transformace společnosti
  - kritika teorií informační společnosti
- společnost a technologická změna
- informační společnost jako ideologie a jako politikum

Literatura k rešerši:

- Webster, Frank. 2006. „What is an information society?“ Pp. 8-31 in *Theories of the Information Society*. London: Routledge.

Doporučená literatura:

- Bruun, Henrik – Hukkinen, Janne. 2003. „Crossing Boundaries: An Integrative Framework for Studying Technological Change.“ Pp. 95–116 in *Social Studies in Science*, 33(1).
- Castell, Manuel. 2000. „Materials for an exploratory theory of the information society.“ Pp. 5–24 in *British Journal of Sociology*, 51(1).
- Murdock, Graham. 2004. „Past the Posts: Rethinking Change, Retrieving Critique.“ Pp. 19–38 in *European Journal of Communication*, 19 (1).
- Servaes, Jan. 2002. “The European Information Society: Much Ado About Nothing?” Pp. 433–447 in *Gazette*, 64(5).

Referát:

- informační společnost – aktuální ekonomické, technologické a sociální ukazatele (ČR, Evropa, svět)